

Een uitloop waar watervogels wegblijven

(foto: Dick Duindam)

Alleen voor bosbewoners

In dit artikel zet Monique Bestman van het Louis Bolk Instituut op een rij wat bekend is over vogelgriepvirussen en wat volgens haar de consequenties zijn voor het bedrijfsmatig houden van uitlooppkippen. Zij gebruikt daarbij de resultaten van onderzoek door Vincent Munster van het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam naar griepvirussen bij wilde vogels. En ze concludeert: we moeten doorgaan met monitoren, wellicht gaan vaccineren en in ieder geval de uitloop verder ontwikkelen

Het Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam onderzoekt humane griep. Omdat elke humane griep zijn oorsprong vindt in de vogelwereld, wordt wekelijks bijgehouden welke virussen er onder wilde vogels circuleren. Op deze manier kan voorspeld worden hoe waakzaam we moeten zijn voor het ontstaan van een pandemie. Dit gebeurt wereldwijd, maar het Erasmus Medisch Centrum doet dit voor Nederland en enkele strategisch gekozen Europese 'vogelverzamelgebieden'.

Wekelijks ontvangt de Rotterdamse onderzoeker Vincent Munster ongeveer vijfhonderd 'cloaca-uitstrijkjes' van wilde vogels, met name eenden, ganzen, zwanen, meeuwen, sterns en steltlopers. Watervogels zijn de natuurlijke gastheer van influenzavirussen en de verspreiding geschiedt via hun uitwerpselen. De uitstrijkjes worden afgenomen en ingestuurd door biologen,

mensen die beroepshalve wilde vogels in handen krijgen. Binnen een paar dagen na aankomst in het laboratorium is bekend of de uitstrijkjes griepvirus bevatten en zo ja, welk griepvirus.

Wilde vogels: alleen laagpathogeen

Munster heeft tot nu toe geen hoogpathogene virussen aangetroffen. Alle varianten die bij wilde vogels voorkomen zijn laagpathogeen, zo blijkt ook uit ander onderzoek. Alleen enkele typen virus, H5 en H7, kunnen in kippen muteren tot hoogpathogene virussen en vogelpest veroorzaken. *Kunnen* muteren, want die mutatie gebeurt dus niet per definitie. Afhankelijk van het seizoen bevat 5 tot 20 procent van de monsters van wilde vogels een griepvirus. Van deze 20 procent positieve monsters bevat 20 procent een laagpathogeen H5- of H7-virus. Dit betekent dus dat 4 procent van

thoegen influenzavirus bij zich draagt, waarvoor ook pluimvee gevoelig is.

Dat bij wilde vogels alleen laagpathogene virussen voorkomen, blijkt ook uit jarenlange bemonstering over de hele wereld. Als de laagpathogene virussen al tot ziekteverschijnselen leiden bij wilde vogels, dan zijn dat slechts milde symptomen. Ook als kippen ermee besmet raken, zorgen ze in eerste instantie voor milde verschijnselen. Waarom worden deze virussen dan toch zo serieus genomen? Zoals gezegd, laagpathogene virussen van de subtypen H5 en H7 kunnen zich in pluimvee ontwikkelen tot hoogpathogene virussen die vogelpestuitbraken veroorzaken.

Besmetting door contact zeldzaam

Besmetting met een griepvirus bij kippen door contact met wilde vogels is echter een zeldzaam verschijnsel, zo blijkt uit mo-

van het ministerie van LNV. Elk bedrijf met 'binnenpluimvee' moet jaarlijks één keer bloed van een dertigtal dieren insturen, bedrijven met 'uitlooppluimvee' vier keer per jaar. In die bloedmonsters wordt gekeken naar antistoffen tegen H5- en H7-virussen. GD meldt dat er sinds het begin van de monitoring in februari 2004 enkele duizenden koppels zijn bemonsterd. Slechts bij twee ervan zijn antistoffen aangetoond. Bij het ene geval betrof het een uitloopbedrijf en bij het andere geval ging het om uit Frankrijk geïmporteerde eenden.

De kans op het oplopen van een vogelgriepvirus is derhalve klein en de kans op het ontstaan van vogelpest is nog kleiner. Die kans wordt nog minder doordat er nu, in tegenstelling tot vóór de vogelpestuitbraak in 2003, gemonitord wordt op griepvirussen onder pluimvee.

Toch hoogpathogeen bij wilde vogels?

Toch maken de media melding van dode wilde vogels die wel besmet zijn met hoogpathogene virussen. Het H5N1-virus dat in Azië verkeert, is inderdaad meerdere malen van pluimvee overgesprongen naar wilde vogels, die er vervolgens aan sterven. Voorbeelden hiervan zijn zesduizend Indische ganzen en zwartkopmeeuwen in China en enkele wilde zwanen en reigers in Roemenië en Kroatië.

Het virus zou dus door trekvogels verspreid kunnen worden, maar er is nog heel veel onduidelijkheid over. Uit het feit dat er

geen levende, maar alleen dode wilde vogels worden gevonden met hoogpathogeen virus, blijkt dat de wilde vogels er snel aan sterven.

In Zuidoost-Azië werd het virus in elk geval niet verspreid door trekvogels, maar door pluimveehandel en -transporten.

Gevolgen voor uitloopkippen

Uit verschillende binnen- en buitenlandse onderzoeken blijkt dat een uitloop het welzijn van kippen wezenlijk kan vergroten. Persoonlijk denk ik dat je met de huidige systemen in een stal zonder uitloop een rapportcijfer voor dierenwelzijn kunt halen van hooguit 6 à 7. Voor het welzijn van kippen in een stal met een goed ingerichte uitloop, waar daadwerkelijk gebruik van wordt gemaakt, is volgens mij een rapportcijfer 9 haalbaar. Toegegeven, de uitloop op een groot aantal bedrijven wordt slecht gebruikt. Dit komt enerzijds doordat ze niet aantrekkelijk zijn, anderzijds door een combinatie van management-, huisvestings- en opfokfactoren.

We moeten ons goed bewust zijn van de eventuele risico's die aan een uitloop verbonden zijn en deze voortdurend onderzoeken. Daar hoort onder meer een risico op introductie van influenzavirus bij. Dat risico is er overigens ook zonder uitloop. We moeten de balans zoeken tussen het risico van een dierziekte (kleine kans, maar grote gevolgen) en het permanente welzijn van onze landbouwhuisdieren. Als

kippen jaarlijks of nóg vaker enkele maanden verplicht binnen moeten zitten, gaat dat ten koste van hun welzijn. Overigens ook ten koste van het welzijn van de pluimveehouder en zijn/haar gezin. Elke periode waarin de kippen binnen moeten blijven, wordt hun bedrijf immers omgeven met een idee van 'niet pluis'. En het verminderde welzijn van de kippen in de vorm van ernstige verenpikkerij gaat elke pluimveehouder aan het hart.

Laten we doorgaan met het monitoren van griepvirussen bij wilde vogels en pluimvee en zo een vangnet creëren tegen introductie van ongewenste griepvirussen. Als we door middel van een extra vaccinatie jaar rond kippen buiten kunnen laten lopen, dan verdient deze mogelijkheid serieuze aandacht. Laten we tegelijkertijd ook de uitloop verder ontwikkelen, dat wil zeggen aantrekkelijk maken voor kippen en onaantrekkelijk voor vogels die er niet horen. Dat lijkt me trouwens niet zo moeilijk, want kippen zijn bosvogels en de vogels die de meeste griepvirussen bij zich dragen, zijn watervogels.

Als we op dit moment de kippenuitloop opheffen, al dan niet tijdelijk middels een ophokplicht, gooien we in mijn ogen het kind (dierenwelzijn) met het badwater (voorzorgsmaatregelen) weg.<

door ir. M.W.P. Bestman

Monique Bestman is Onderzoeker Dier bij het Louis Bolk Instituut in Driebergen

Gezinnen en andere watervogels hebben een heel andere voorkeur voor hun leefomgeving dan kippen, omdat kippen echte bosvogels zijn. Daarom moet het mogelijk zijn om een uitloop te maken die voor kippen wel en

Laatste griepdemonie in 1968

Een paar keer per eeuw ontstaat een griepdemonie, een virusinfectie die wereldwijd miljoenen mensen ziek maakt en doet overlijden. Voor het ontstaan hiervan moet aan talrijke randvoorwaarden voldaan worden. Zo moet een vogelvirus eerst zodanig veranderen dat het bij een zoogdier (mens of varken) kan aanslaan. Vervolgens moet het virus zodanig veranderen dat mensen het ook onderling kunnen doorgeven. Dan maakt het nog uit of het om een laag- of hoogpathogeen virus gaat. Enkele tientallen menselijke slachtoffers vormen immers nog geen demonie.

De laatste keer dat een griepvirus grootschalig 'overstapte' van vogels naar de mens, was in 1968. De restanten van het betreffende virus komen nog steeds voor onder mensen: de 'gewone' griep waar iedereen wel eens ziek van wordt.<